

A turizmusfejlesztés helyzet- és teljesítményértékelése a Pécs-Villány turisztikai térségben

The regional situation and performance evaluation of tourism development in the Pécs-Villány tourism area

Szerzők: Gyurkó Ádám¹ – Gonda Tibor²

A tanulmány a Pécs-Villány turisztikai térség helyzetét és teljesítményét vizsgálja a 2018 és 2023 közötti időszakban. A kutatás célja a Covid19-pandémia hatásainak elemzése, a térség területi átrendeződésének feltárása, valamint a turisztikai fejlesztési források mennyiségi és területi eloszlásának vizsgálata. Ezen felül a tanulmány javaslatokat fogalmaz meg a Pécs-Villány turisztikai térség települési szintű lehatárolásának újragondolására. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy arányait tekintve a pandémia hatásai az országos átlagtól elmaradó mértékben érintették a térséget, viszont 2023-ban jelentős visszaesés volt tapasztalható az idegenforgalmi szektorban. A kutatás további kiemelt konklúziója, hogy a fejlesztési források hatékonyabb elosztása is kulcsfontosságú lenne a térség kiegyensúlyozott fejlődése érdekében.

The study examines the tourism situation and performance of the Pécs-Villány tourism area between 2018 and 2023. The aim of the research is to analyse the effects of the Covid19 pandemic, to explore the spatial rearrangements of the region and to examine the quantitative and spatial distribution of tourism development resources. In addition, the study makes proposals for the redefinition of the Pécs-Villány tourism area at the municipal level. The results show that the region was not as severely affected by the pandemic as the national average, although in 2023 there was a significant decline in the tourism sector. Another key conclusion of the research is that a more efficient and equitable allocation of development resources would also be crucial for the balanced development of the region.

Kulcsszavak: területi átrendeződés, turisztikai versenyképesség, turizmusfejlesztés, turisztikai teljesítményértékelés.

Keywords: spatial reallocation, tourism competitiveness, tourism development, tourism benchmarking.

1. Bevezetés

A Pécs-Villány turisztikai térség különlegességét elsősorban a kulturális és borturizmus kínálata, az aktív- és ökoturisztikai lehetőségek, valamint az egészségturizmus jelentősége adja. A régió Pécs enyhe mediterrán hangulatával és Villány pincészeiteinek tarka varázslatával rendelkezik, miközben számos látnivaló és kulturális esemény biztosítja, hogy az oda látogatók gazdag és változatos

élményben részesüljenek. A kutatás célja a Pécs-Villány turisztikai térség idegenforgalmi helyzet- és teljesítményértékelése 2018 és 2023 között, különös figyelmet szentelve a 2020-as és a 2021-es éveknek. A Covid19-pandémia hatására ugyanis ebben az időszakban drasztikus változások történtek a hazai és a nemzetközi idegenforgalomban egyaránt. A válságos helyzetből való kilábalást – az infláció miatt – a 2022-es év sem könnyítette meg. Az üdülések tekintetében a fogyasztóiár-index növekedése 2023-ra a minden termékre és szolgáltatásra vetített átlagos inflációt meghaladó mértékű volt a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján. A belföldiüdülés-szolgáltatás árának növekedése 2023-ban 121,9%-os volt (KSH 2024), míg az összes termék és szolgáltatás esetében 117,6%-ot mértek (KSH 2024). Tehát kijelenthető, hogy az inflációs

¹ egyetemi adjunktus, Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, gyurko.adam@uni-eszterhazy.hu

² egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, gonda.tibor@tkk.pte.hu

hatás átlagon felüli mértékben érintette az idegenforgalmi szektort. Ezen tendenciák az egyes turisztikai desztinációkban eltérő mértékben jelentkeztek, melynek hatására élesedni látszik a területi verseny.

A kutatás fókuszában annak feltárása áll, hogy hogyan alakultak át a hazai idegenforgalmi mutatók ezen időszak alatt és milyen területi átrendeződéseket tapasztalhattunk a Pécs-Villány turisztikai térségben. Továbbá részcélként tekinthető a Pécs-Villány turisztikai térség települési szintű lehatárolásának átgondolása. Ezen felül a térségbe kihelyezett – turizmusfejlesztés jogcímen megítélt – fejlesztési források mennyiségi és területi eloszlása is górcső alá kerül, ezáltal a kutatás hozzájárul a térség turisztikai fejlődésének és versenyképességének mélyebb megértéséhez.

A Pécs-Villány turisztikai térséget a névadó két településből adódóan főként kulturális, bor- és gasztronómiai, míg Harkány település révén egészségturisztikai termékekre, valamint Orfű okán aktív pihenésre épülő desztinációként definiálhatjuk (KOVÁCS-HORECZKI 2023). Ezt alátámasztja egy, a közelmúltban megvalósult kutatás, melynek eredményeiből pontosan látható, hogy melyek azok a tényezők, amelyek felkeltik a térségbe érkező turisták érdeklődését. Az eredmények kiértékeléséből (MÉSZÁROS-ALPEK 2020) született, a Dél-Dunántúli Turisztikai Régió imázslemeinek azonosítását célzó tanulmány rámutatott, hogy a desztináció profiljában – a megkérdezett vendégek véleménye alapján – a természeti értékek, a bor, valamint a kultúra/történelem (SPIEGLER et al. 2023) képviseli a három leginkább meghatározó elemet. A fentiekkel részint összekapcsolódva, de jellegzetes turisztikai kínálatára kapcsán mégis külön kategóriaként említve indokolt kitérni a fürdő- és gyógyturizmusra is (SZABADOS-MERZA 2023).

2. Szakirodalmi háttér

2.1. A COVID19-PANDÉMIA IDEGENFORGALMI HATÁSAI

A Covid19-járvány példátlan kihívást jelentett a gazdaság számára, melynek következményei az egész világon éreztették hatásukat. A pandémia okozta zavarok a legtöbb iparágat, beleértve mind a kereskedelmet, mind a pénzügyi piacokat súlyosan érintették. Az egészségügyi ellátórendszerekre nehezedett a legnagyobb teher. A vírus terjedésének megfékezésére hozott intézkedések, mint a lezárások és az utazási korlátozások a gazdasági tevékenység és a fogyasztói kiadások drasztikus csökkenéséhez vezettek. Számos ágazat, mint a vendéglátás, a turizmus és a kiskereskedelem,

szinte teljesen megbénult (FEKETE-FÁBIÁN-JÁNOSI 2022, FEKETE et al. 2024).

Egy idegenforgalmi célpont turisztikai szempontból csak akkor lehet sikeres és versenyképes, ha négy általános feltétel teljesül. Ezek a feltételek a biztonság, az életszínvonal, a fenyegetettség-től való mentesség és a közegészségügyi állapotok megfelelő szintje (MICHALKÓ 2016, MICHALKÓ 2020). A közegészségügyi állapotok felértékelődése volt tapasztalható a Covid19-világjárvány idején. A koronavírus-járvány hatására a turizmus szektor az elsők között volt, mely tragikus összeomláson esett át, a nemzetközi turizmus 2020-ban 74%-os csökkenést szenvedett el az előző évhez képest (GÖSSLING et al. 2020, NOD et al. 2021, PÁLKOVICS 2022, MICHALKÓ 2023). A 2020-2021-es években tapasztalt forgalmi visszaesés ellenére a turisták utazási hajlandósága nem csökkent jelentős mértékben (FOTIADIS et al. 2021, KOVÁCS et al. 2021). Ezt támasztja alá, hogy a korlátozásokkal szerényebben süjtött nyári hónapokban szép eredményeket volt képes felmutatni a szektor, viszont az utazás rövidebb tartózkodási időre és elsődlegesen a közelebbi, belföldi desztinációkra korlátozódott. Azonban a történelmi mélypont egyben lehetőséggel is szolgált, ugyanis az újjáépítés, újratervezés során a fenntarthatóság elvei markánsabban érvényesülhettek az egyes desztinációkban (KUPI-SZEMERÉDI 2022).

2.2. A TURISZTIKAI TÉRSÉGEK LEHATÁROLÁSÁRÓL

Turisztikai térségnek nevezzük az olyan jól behatárolható földrajzi területet, amely gazdag idegenforgalmi kínálattal és attrakciókkal büszkélkedhet (JÓVÉR et al. 2019). Az idegenforgalmi térségek lehatárolása kulcsfontosságú kérdés a turisztikai fejlesztési stratégiák megalkotásához és az erőforrások optimális elosztásához (HERNÁNDEZ-MARTÍN et al. 2016). Magyarországon több olyan tudományos kutatás is készült, melyek átfogó módszertanok mentén határozzák meg az idegenforgalmi térségeket az ország egyes vidékein (AUBERT-SZABÓ 2007, GYURKÓ-BUJDOSÓ 2017, BUJDOSÓ et al. 2019, GYURKÓ 2020).

A desztinációk lehatárolására számos különféle mérőszámot és módszertant lehet alkalmazni, mivel nincs hazai vagy nemzetközi szinten alkalmazott egységes eljárás (VÉGI 2021). Ennek hátterében elsősorban az áll, hogy a turisztikai térségek lehatárolása egy összetett folyamat, melyre nem létezik univerzálisan alkalmazható módszertan (RODRÍGUEZ-RODRÍGUEZ-HERNÁNDEZ-MARTÍN 2020). A turisztikai desztinációk lehatárolásakor a leggyakrabban használt mutatószámok

egyike a turisztikai bevétel, melyet a Turisztikai Világszervezet (UNWTO) gyakorta használ (FÎNTÎNERU et al. 2014). Szintén ezt alkalmazza az Utazási és Turisztikai Világtanács (WTTC), viszont a szervezet a szektorban foglalkoztatottak számát is figyelembe veszi egy-egy turisztikai desztináció lehatárolásakor (BEDNARSKA 2013). Végül, a harmadik legsokoldalúbban használt mutatószám a vendégéjszakák száma, melyet például az Európai Unió és annak tagállamai alkalmaznak (ROMAN et al. 2020).

2.3. MAGYARORSZÁG TURISZTIKAI TÉRSÉGEIRŐL

Magyarországon a '70-es és '80-as években kezdett el kibontakozni az első desztinációs térségi szemléletű megközelítés a turizmus területén. Ebben az időszakban született meg a minisztertanácsi rendelet a kiemelt idegenforgalmi körzetekről és üdülővezetésekről, valamint az állandó idegenforgalmi bizottságok felállításáról. Ezzel párhuzamosan bevezetésre került egy statisztikai rendszer a turizmus folyamatainak nyomon követésére és regisztrálására, melyet a VÁTI (Magyar Regionális Fejlesztési és Urbanisztikai Nonprofit Kft.), a BKI (Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara), a KSH (Központi Statisztikai Hivatal) és az Országos Idegenforgalmi Hivatal működtetett (DÁVID et al. 2003, AUBERT 2011a). Ezek a tényezők egyértelműen jelezték, hogy az ország idegenforgalmi mutatói javításának kulcsa elsősorban a desztinációközpontú gondolkodásban rejlik.

A kiemelt üdülővezetések meghatározása a turisztikai forgalmi mutatók alapján történt. Az így lehatárolt térségek települései gazdag turisztikai attrakciókkal, szolgáltatókkal és a turisztikai igények kiszolgálására alkalmas infrastruktúrával rendelkeztek (AUBERT 2011b). Az akkor megalakított jogszabályok (2012/1986. (VI.17.) Mt.h. számú, valamint az ezt módosító 1027/1988. (VI.15.) MT, 116/1989. (VIII.24.) MT és az 1066/1990. (VI.9.) MT határozatok, valamint a 89/1997. (V.28.) kormányrendelet) alapján hazánk településeit négy csoportba sorolták turisztikai jelentőségük szerint:

- *Kiemelt üdülőkörzetek* (353 település) (Budapest, Balaton, Dunakanyar, Velencei-tó, Mátra-Bükk, Sopron-Kőszeghegység, Tisza-tó, Mecsek-Villány);
- *Üdülőkörzetek* (1.363 település) (nyugati határszél, Göcsej, Dél-Zala, Belső-Somogy, Kaposvölgy, Mecsek és Villányi-hegység, Rába-Marcal mente, Szigetköz, Vértes-Gerecse, Bakony, Budapest környéke, Ráckevei-Duna, a magyarországi Alsó-Duna-szakasz, Felső- és Közép-Tisza-vidék, szolnoki Tisza-szakasz,

Tisza-Körös mente, Cserhát és környéke, Zempléni-hegység, Aggtelek és környéke).

- *Üdülőkörzeten kívüli üdülési-idegenforgalmi adottságokkal rendelkező települések* (139 település).
- *Nem üdülőhely jellegű települések* (AUBERT 2011b).

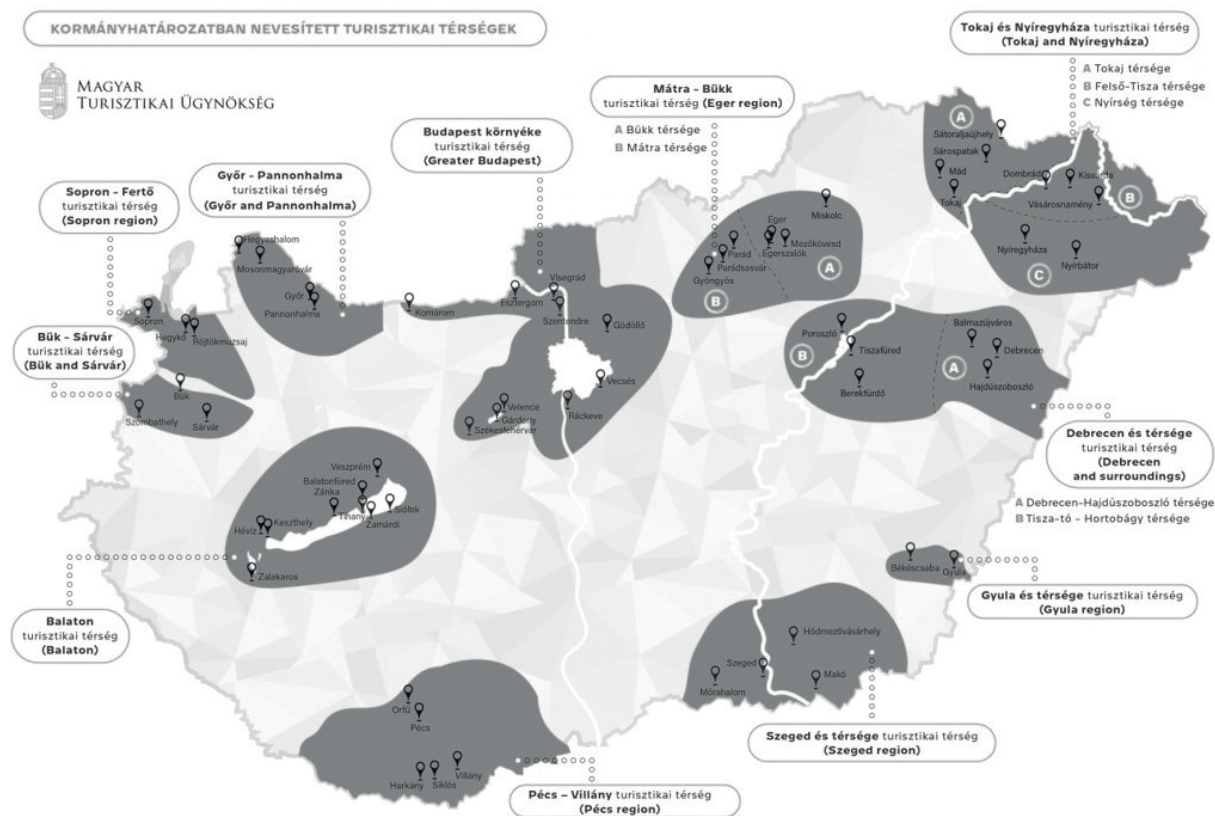
Az 1990-es évek politikai rendszerváltása nem csupán a gazdasági ágazatokat formálta át, hanem olyan térbeli folyamatokat is indukált, amelyek hatással voltak a turizmus szektorára is (PALKOVICS 2022). Magyarország számára kezdetben az volt a legnagyobb negatív hatás az idegenforgalom tekintetében, hogy Kelet-Közép-Európa egyedi vonzerejét elveszítve nyitott térré vált, ami jelentős versenytársak piacon való megjelenését eredményezte. Emellett az idegenforgalom regionális irányítása csak a Balatonnál és a Dél-Dunántúlon létezett, ami sürgetővé tette a hazai desztinációk minőségi fejlesztését (AUBERT 2011b).

Magyarországon az 1998-ban létrehozott kilenc idegenforgalmi régió jelentette a regionális turizmusfejlesztés alapját, melyeket a 28/1998. (V. 13.) IKIM rendelet nevesít. Ezek létrehozásának fő célja a turisztikai fejlődést elősegítő regionális és helyi erőforrások ösztönzése, valamint az együttműködés és koordináció erősítése volt.

A 2017-ben elfogadott Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (NTS 2030) különböző kiemelt turisztikai fejlesztési térségeket határozott meg, melyekről kormányhatározat született (MTÜ 2014, AUBERT et al. 2017). Az NTS 2030 célja a desztinációközpontú megközelítés előmozdítása. A korábbi turisztikai régiók helyett a kiemelt turisztikai fejlesztési térségeket teszi a turizmusfejlesztés fő fókuszpontjaivá. Összesen öt térség – mely nyolc desztinációt foglal magában – kapta meg a kiemelt jelzőt a turisztikai fejlesztéspolitikai célok hatékonyabb megvalósítása érdekében. A területek kijelölése a földrajzi és infrastrukturális jellemzőkön, a kereslet intenzitásán, a turisztikai kínálat elemein és jellemzőin, valamint a vonzerő-ellátottságon alapult (KOVÁCS-KISS 2018). A kiemelt turisztikai térségek számára elérhetővé váltak a Kiszalud Turisztikai Fejlesztési Program pénzügyi forrásai, amely hazánk legnagyobb, nemzeti forrásból megvalósuló, turisztikai fejlesztéseket összefogó programja volt (HORVÁTH et al. 2018).

2020 őszén Magyarország Kormánya a 429/2020. (IX. 14.) Korm. rendelettel 11 turisztikai térséget jelölt ki hazánkban. A desztinációk kijelölésével az volt a cél, hogy a turisztikai feladatok ellátása hatékonyabbá váljon, és hogy az NTS 2030 célkitűzéseivel összhangban jól kommunikálható, könnyen azonosítható fogadóterületeket hozzanak létre. Emellett a megfelelő pozicionálás után a turisztikai térségek meghatározásának a szolgáltatók

Magyarország turisztikai térségei a 429/2020. (IX. 14.) Korm. rendelet alapján

Forrás: Magyar Turisztikai Ügynökség

közötti együttműködés erősítése, a fogadóterületek versenyképességének növelése, valamint a meglévő kínálati elemek összehangolt szolgáltatási csomagga történő átalakítása volt a célja. Fontos cél volt, hogy az egymástól jól megkülönböztethető desztinációk már rövid távon képesek legyenek versenyképes utazási ajánlatokat nyújtani az élményekre vágyó, egyre magasabb fajlagos költséssel rendelkező külföldi és belföldi vendégek számára.

Az 1. ábrán a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) által hivatalosan kiadott térkép látható a 429/2020. (IX. 14.) Korm. rendelet alapján meghatározott turisztikai térségekről. Számos, turizmus-vendéglátás tematikájú konferencián elhangzott az az észrevétel, hogy a térképen úgy látszik, mintha az ország jelentős része turisztikai térség lenne, miközben a lehatárolásba bekerült települések listáját többen kibővítenék. Ennek háttérben az állhat, hogy az MTÜ a térségi lehatárolás térképezésénél a vizualitásra helyezte a hangsúlyt, melynek eredményeképpen egy olyan esztétikus térkép született, melynek tartalmát könnyen és hatékonyan lehet marketingstratégiák alapjaként

felhasználni. Annak érdekében, hogy az egyes turisztikai térségekhez tartozó települések közigazgatási területe rajzolja ki magát a térséget, készítettünk egy alternatív térképet.

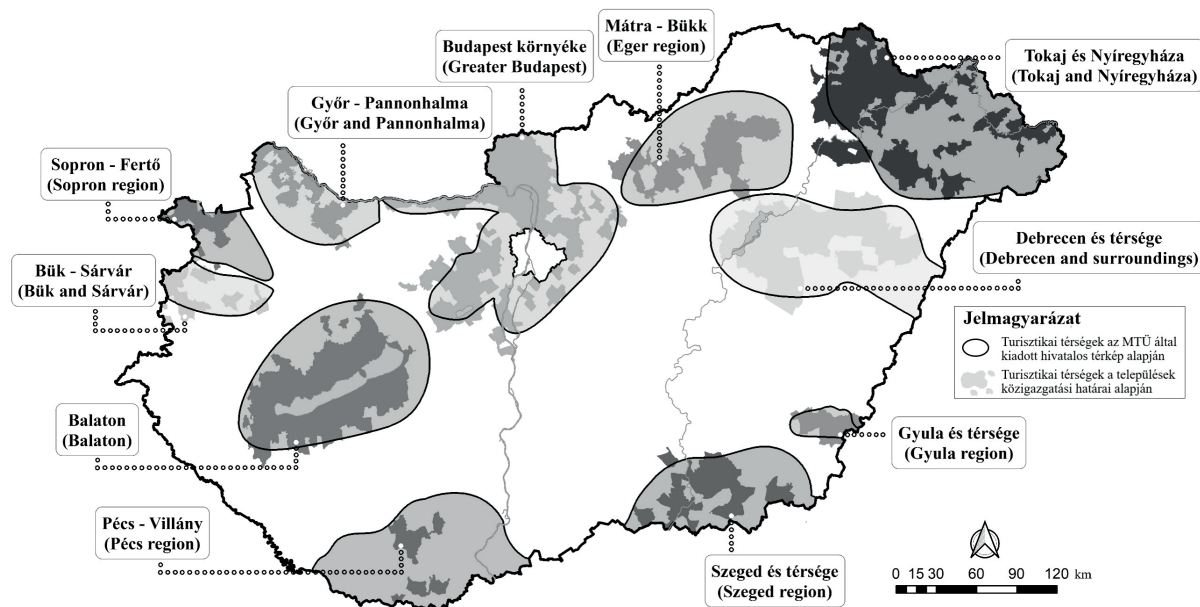
A 2. ábrán a 429/2020. (IX. 14.) számú Korm. rendelet alapján meghatározott turisztikai térségek láthatóak a települések közigazgatási határainak figyelembevételével. Az általunk készített térkép már a turisztikai térségek valós területi kiterjedését is megmutatja.

3. Módszertan

A térségi turisztikai teljesítményértékelés alapját az alábbi statisztikai adatok adták, melyek mindegyike a KSH Tájékoztatási adatbázisából való. Legtöbb esetben a kereskedelmi célú, míg néhány esetben ezen felül a magán- és egyéb szálláshelyek forgalmi mutatói is elemzésre kerültek:

- külföldi vendégéjszakák száma a szálláshelyeken;
- vendégek száma a szálláshelyeken;
- vendégéjszakák száma a szálláshelyeken.

A 429/2020. (IX. 14.) számú Korm. rendeletben meghatározott turisztikai térségek Magyarországon, az MTÜ által hivatalosan kiadott térkép, illetve a települések közigazgatási határai alapján

Forrás: Gyurkó Á. készítette a 429/2020. (IX. 14.) számú Korm. rendelet alapján

A turizmusfejlesztésre megítélt európai uniós források területi adatait a <https://archive.palyazat.gov.hu/> weboldalon elérhető Támogatott projekt kereső alkalmazás segítségével gyűjtöttük ki. A szűrést követően összegzésre kerültek a településeknek megítélt turisztikai támogatások összegei, illetve a projektek jellege és tartalma.

Térinformatikai módszerek (georeferálás, vetületi transzformáció) és egy szoftver (QGIS) segítségével került sor az MTÜ által kiadott, a turisztikai térségeket bemutató térkép fejlesztését szolgáló illusztráció elkészítésére.

4. Kutatási eredmények

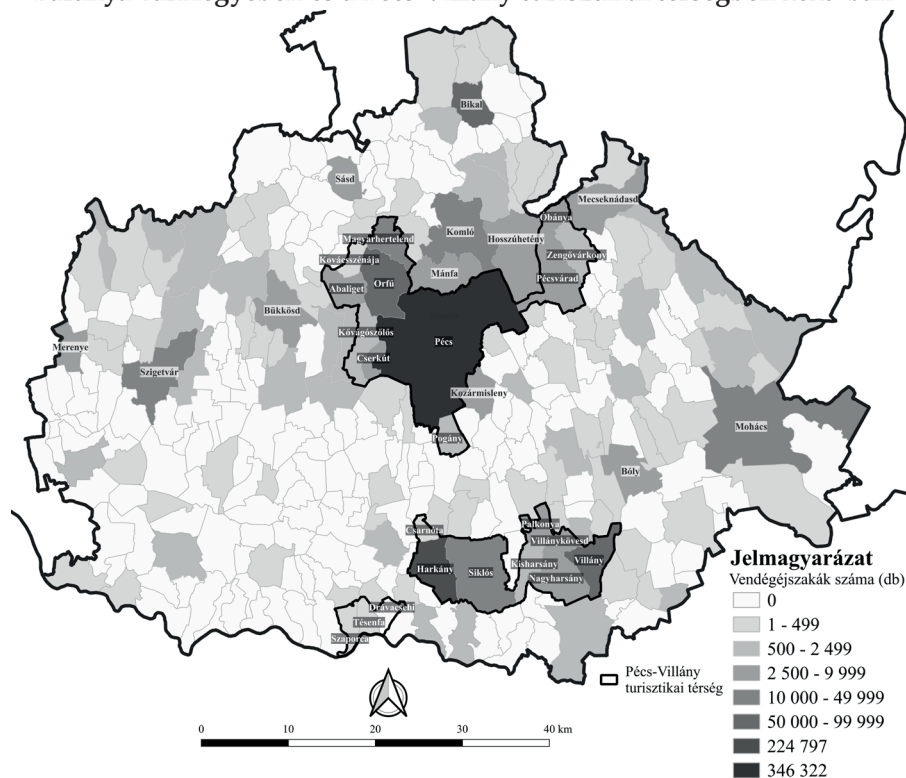
Az MTÜ által nevesített 11 hazai turisztikai térség közül kizárólag Budapest, valamint a Balaton térsége számít nemzetközi szinten is érdemi forgalommal rendelkező desztinációnak. A KSH 2019-es, a kereskedelmi szálláshelyekre vonatkozó kimutatásai alapján elmondható, hogy Budapest és a Balaton térsége együttesen a külföldi turisták hazánkban eltöltött vendégéjszakáinak 72,4 százalékát (Budapest 60,1%, Balaton térsége 10,3%) generálták, mely a magyar turizmus szerkezetén belül területi aránytalanságokra világít rá (KSH 2019). A turisztikai forgalmi adatokból látszik az is, hogy Magyarország iránt relatíve erős kereslet

mutatkozik a külföldi turisták körében, ugyanakkor a vidéki desztinációk kiaknázatlansága, alulhasznosítottága, valamint a gyenge térségi kooperációs szisztémák (klaszterek, TDM együttműködések) miatt Magyarország területeinek zöme a külföldi turisták forgalmából csak rendkívül korlátozott mértékben részesül.

A kutatásunk tárgyát képező Pécs-Villány turisztikai térség kínálata évszázados hagyományokon alapul. A térség turisztikai infra- és szuprastrukturáját általánosságban közepes mennyiség és minőség jellemzi. A térségben csupán néhány kisebb kapacitású prémiumszálloda található. A desztináción belül egyedül Villány képes a magas költségi hajlandóságú turisták vonzására (SZABÓ 2023). Éppen ezért a Pécs-Villány turisztikai térség hosszútávú turizmusfejlesztésében fontos kiemelt figyelmet fordítani olyan térségi kooperációs intézményrendszer és vállalati ökoszisztéma kialakítására, mely versenyképes márkaépítés, professzionálisabb marketingtevékenység és keresletet generáló hálózatos desztinációfejlesztés megvalósításán keresztül a jövőben hatékonyabban vállalkozhat a desztináció turisztikai forgalmának élénkítésére.

A kereskedelmi célú, továbbá a magán- és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma alapján Baranya vármegyében Pécs (346 322 vendégéjszaka) és Harkány (224 797 vendégéjszaka) volt

A kereskedelmi célú, a magán- és az egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (db)
Baranya vármegyében és a Pécs-Villány turisztikai térségben 2023-ban

Forrás: Gyurkó Á. készítette a KSH adatai alapján

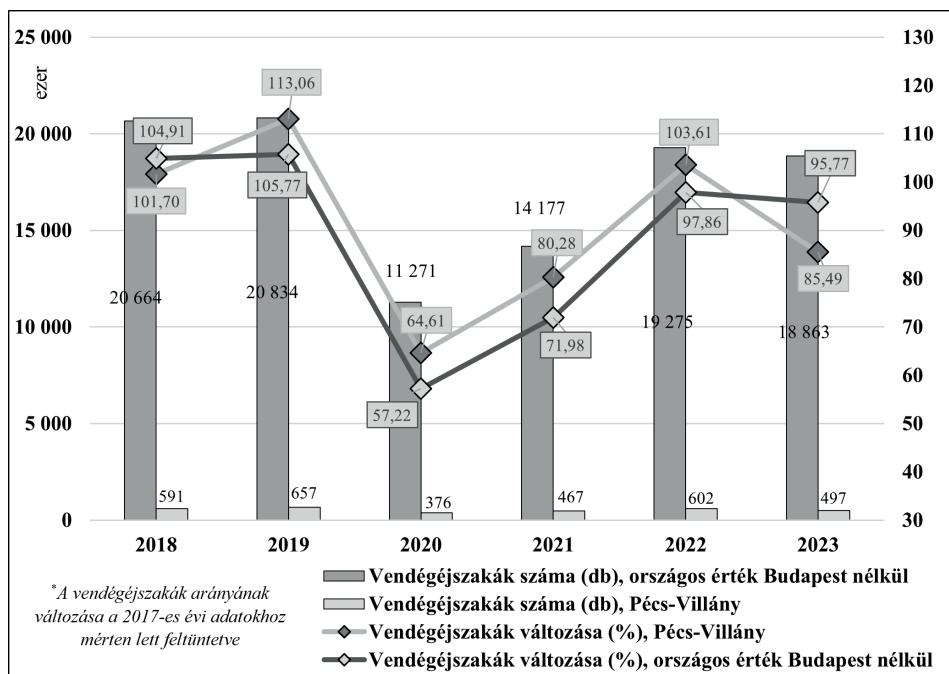
a két leglátogatottabb település (3. ábra) 2023-ban. Regionális szinten jelentősebb, 50 ezer vendégéjszakát meghaladó forgalmat Villány (75 451 vendégéjszaka), Bical (66 104 vendégéjszaka) és Orfű (57 065 vendégéjszaka) volt képes felmutatni. Országos viszonylatban a vármegye turisztikai teljesítménye és potenciálja egyaránt közepesnek mondható. A 429/2020. (IX. 14.) számú Korm. rendeletben lehatárolt Pécs-Villány turisztikai térség alapvetően a Baranya vármegye két legmeghatározóbb turisztikai termékére építő desztinációkat foglalja magába. Azon túl, hogy az érintett 22 település nem alkot földrajzi egységet, a lehatárolással kapcsolatban az alábbi észrevételeket tesszük:

- Van néhány határos település, melyek kimaradása szakmailag nem indokolt. (pl. a jelentős gasztronómiai kínálattal, természeti és kulturális attrakcióval rendelkező Hosszúhetény, mely település kettő, a Michelin Kalauz által ajánlott étteremmel is rendelkezik, illetve az ugyancsak jelentős turisztikai potenciállal bíró Mecseknádasd).
- A megye két igen jelentős történelmi örökséggel rendelkező települése Mohács és Szigetvár sem részese a lehatárolásnak.

- Különösen Mohács kihagyása aggályos. A település turisztikai vonzeródottságai jók (busójárás, szállodahajós turizmus, mohácsi csata emlékhelye stb.), bár igaz, hogy forgalmi adatai jelenleg messze elmaradnak a lehetőségektől. Ugyanakkor a térség turizmusára jelentős hatást gyakorolhat, hogy a település jelentős kormányzati forrásokkal készül a mohácsi csata 500 éves jubileumi ünnepségsorozatára.
- Drávacsehi, Tésenfai, Szaporca annak ellenére benne van a lehatárolásban, hogy forgalmi mutatói elmaradnak a többi térségbeli településtől.
- Bical, Komló, Szigetvár a forgalmuk alapján igen meghatározó idegenforgalmi települések, ezért ezeket indokolt lenne beemlíteni a turisztikai térség települései közé (Komló esetében a területi kapcsolódás is megvan).

A 4. ábrán látható a kereskedelmi célú szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák számának (db) és arányának (%) változása országos szinten (Budapest nélküli adat) és a Pécs-Villány turisztikai térség tekintetében 2018 és 2023 között. A fővárost szinte minden társadalmi-gazdasági mutatóban jelentős magasabb érték jellemzi, ezért jelen

Vendégéjszakák számának (db) és arányának (2017=100%) változása 2018 és 2023 között a kereskedelmi szálláshelyeken

Forrás: saját szerkesztés a KSH adatai alapján

kutatásunkban a statisztikai mutatók többnyire a Budapest nélküli helyzetet mutatják be. A Pécs-Villány turisztikai térség idegenforgalmi teljesítménye nem nevezhető kimagaslónak, ugyanis az országos vendégforgalom csupán 3%-4%-át adja. A térség leglátogatottabb települése, Pécs, amely a 2023-as országos statisztikák alapján is csupán a 20. volt, és amely a térség teljesítményének majdnem felét (46,3%) teszi ki. A 2020-2021-ben kibontakozó Covid19-járvány a Pécs-Villány turisztikai térséget arányait tekintve nem érintette olyan súlyosan, mint az országot átlagban. Sőt, a 4. ábrán látható, hogy 2022-ben a térségi idegenforgalom a 2017-es teljesítményt meg is haladta. 2023-ban viszont egy jelentősebb aránybeli visszaesés volt tapasztalható, melynek hátterében a vendégek, így a vendégéjszakák számának visszaesése húzódik a térség egészére vonatkozóan. Megemlítendő azonban, hogy a térség legmeghatározóbb idegenforgalmi potenciállal bíró települései is gyenge teljesítménymutatókat produkáltak. A visszaesés az országos adatokból is kiolvasható, viszont ennek mértéke jóval csekélyebb, mint a Pécs-Villány turisztikai térségben, így a desztináció 2023-ban is válságos időszakot élt át, melynek eredményeképpen jelentős piaci pozícióvesztés prognosztizálható.

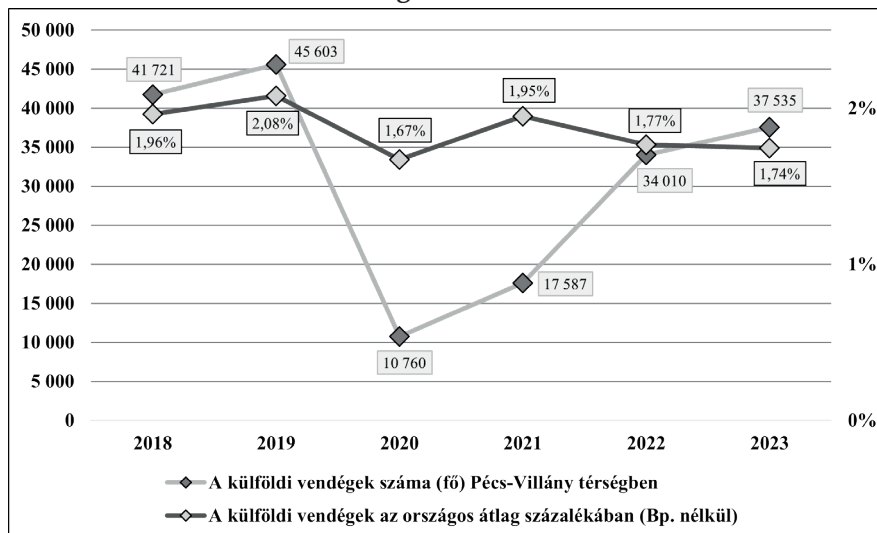
A külföldi vendégek száma alapján a Pécs-Villány turisztikai térség nem nevezhető nemzetközi

desztinációnak (5. ábra). A vizsgált időintervallumon belül 2019-ben volt azonosítható a legtöbb külföldi turista (45 603 fő), kiknek száma a Covid19-pandémia időszaka alatt a töredékére csökkent. 2023-ban körülbelül 8 ezer külföldi turistával mértünk kevesebbet, mint a 2019-es rekordévben. A térségben a külföldi vendégek aránya az országos adatnak igen csekély részét jelenti (1,7%-2,0% közötti) még annak ellenére is, hogy az ezt bemutató 5. ábrán az országos viszonyítási alap Budapest nélkül került meghatározásra.

Határmenti elhelyezkedését a térség nem képes kellő mértékben kihasználni a nemzetközi desztinációfejlesztésben. A megközelíthetőség okán természetes, hogy a horvát vendégkör azonosítható a térségben, viszont csak napi látogatóként, a harkányi fürdőben gyakori vendégek. Az elhelyezkedés alapján a szerb vendégkör lehetne még meghatározó, akik nagyobb hajlandóságot mutatnak a többnapos egészségturisztikai utazásokra, viszont ez a vendégkör inkább a Dél-Alföld fürdőtelepüléseit részesíti előnyben. A turizmusszektor stabilitásának alapja az egyensúly fenntartása a belföldi és a külföldi vendégek között, ugyanakkor a turisztikai fenntarthatóság elérésében a turisztikai attrakciók sokszínűsége is kulcsszerepet játszik. Ez alapján a turisztikai szektor fejlesztése és diverzifikálása is létfontosságú a Pécs-Villány turisztikai térség

5. ábra

A külföldi vendégek száma (fő) és aránya (%) a Pécs-Villány turisztikai térségben 2018 és 2023 között

Forrás: saját szerkesztés a KSH adatai alapján

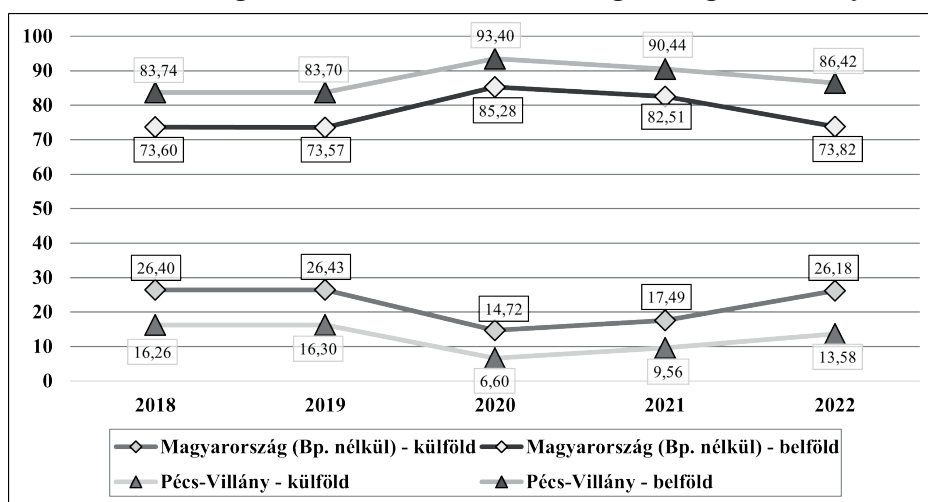
versenyképességének javításához és a válságokkal szembeni ellenállóképességének növeléséhez.

A külföldi és a belföldi vendégek országos átlaghoz viszonyított aránya szintén jól jelzi, hogy a Pécs-Villány turisztikai térségben alapvetően a hazai idegenforgalom a domináns (6. ábra). A Covid19-járvány hatására 2020-2021-ben országszerte a belföldi turizmus vált meghatározóvá. Ugyan 2022-ben az országos átlag már megközelítette a pandémia előtti értéket, azonban a

Pécs-Villány turisztikai térség esetében a külföldi turisták száma és aránya még szignifikánsan elmaradt a 2019-es adatoktól. A Pécs-Villány turisztikai térségben a 2019-es és az aktuális országos adatok alapján nem azonosítható a belföldi-külföldi vendégek egyensúlyi állapota. Ez a nemzetközi turistaérkezések elmaradására vezethető vissza, mely jelentős versenyhátrányt és kitettséget hozhat maga után. Egy desztináció idegenforgalmi válságállósága szempontjából ugyanis kiemelten fontos

6. ábra

A külföldi-belföldi vendégek arányának (%) változása a Pécs-Villány turisztikai térségben 2018-2022 között az országos átlaghoz viszonyítva

Forrás: saját szerkesztés a KSH adatai alapján

**Turizmusfejlesztés jogcímen megítélt európai uniós fejlesztési források
a Pécs-Villány turisztikai térség településein, 2004 és 2020 között**

Település	Támogatás 2004-2006	Támogatás 2007-2013	Támogatás 2014-2020	Támogatás összesen
Pécs	2 483 654 743	7 684 334 264	4 245 000 000	14 412 989 007
Harkány	425 983 069	2 548 203 798	0	2 974 186 867
Orfű	0	2 543 257 417	96 029 776	2 639 287 193
Siklós	0	1 258 994 795	0	1 258 994 795
Szaporca	0	1 038 386 480	0	1 038 386 480
Villány	0	1 006 762 869	0	1 006 762 869
Nagyharsány	162 557 162	782 736 500	0	945 293 662
Pogány	0	750 154 463	0	750 154 463
Kovácsszénája	0	0	666 528 740	666 528 740
Pécsvárad	0	287 458 680	162 908 497	450 367 177
Kisharsány	0	277 645 131	0	277 645 131
Abaliget	0	199 797 850	65 130 440	264 928 290
Magyarhertelend	0	150 000 000	0	150 000 000
Tésenfa	0	0	149 996 993	149 996 993
Palkonya	0	41 234 558	0	41 234 558
Csarnóta	0	0	0	0
Cserkút	0	0	0	0
Drávacsehi	0	0	0	0
Kővágószőlős	0	0	0	0
Óbánya	0	0	0	0
Villánykövesd	0	0	0	0
Zengővárkony	0	0	0	0

Forrás: saját szerkesztés; adat: <https://archive.palyazat.gov.hu/>

a nemzetközi és a belföldi turizmus harmóniája. Azok a helyek, amelyek diverzifikáltan vonzzák a turistákat különböző irányokból, kevésbé kitettek a külső tényezőkkel szemben. Továbbá meghatározó még, hogy széleskörű turisztikai termékkínálat jellemezze a térséget, ami konstruktívan hozzájárulhat a válsághelyzet hatékony kezeléséhez.

A Pécs-Villány turisztikai térségbe érkező európai uniós fejlesztési források vizsgálatából jól látszik (1. táblázat), hogy a források eloszlása többnyire összhangban áll az érintett települések turisztikai forgalmával, azaz a turisztikai szempontból legjelentősebbek tudták a legtöbb forrást megszerezni. Ez alól csak az érdemi vendégforgalommal nem rendelkező Kovácsszénája képez kivételt, de esetében a több települést (köztük Orfút) is érintő kerékpáros útvonal fejlesztésére kapott pályázati támogatás jelenik meg az 1. táblázatban látható jelentős összegben. Említést érdemel azonban az a tény, hogy a turisztikai térség 7 települése

a vizsgált időszakban nem részesült uniós támogatási forrásból. Kívánatos lenne, hogy a jövőbeli forrásallokációs gyakorlatban nagyobb figyelmet kapjon az egyenletes elosztás a turisztikai térség településeinek támogatásakor.

5. Eredmények és következtetések

Kutatásunk alapján megállapítható, hogy a Pécs-Villány turisztikai térség idegenforgalmi teljesítménye országos viszonylatban nem nevezhető ki-magaslónak. A térség leglátogatottabb települései Pécs, Harkány és Villány. A Covid19-pandémia a térséget arányait tekintve nem érintette olyan súlyosan, mint az országos átlag, viszont 2023-ban jelentősebb visszaesés volt tapasztalható. A desztinációban a belföldi turizmus a domináns, míg a külföldi vendégek száma alacsony, lévén a térség nem képes kihasználni a határmenti elhelyezkedését, ezáltal a 2019-es adatokhoz képest jelenleg

is jelentős a forgalom elmaradása. Az általános desztinációs feltételek a Pécs-Villányi turisztikai térségben adottak, a térség turisztikai adottságai jók. A kínálati oldalon számos országos, vagy akár nemzetközi vonzerővel bíró attrakció áll rendelkezésre. Ugyanakkor a vendégforgalmi adatokat ismerve kimondhatjuk, hogy Baranya vármegyében nem realizálódik akkora forgalom, mint ami a vonzerőgazdagsága és egyéb adottságai alapján várható lenne. A hatékonyabb kommunikáció és célcsoport-meghatározás segítségével elengedhetetlen a térség marketingjének erősítése. A turisztikai szolgáltatások minőségének javítását és a vendégelégedettség növelését is érdemes fontos célkitűzéssé emelni. Ezen kívül a turisztikai szektor szereplői közötti együttműködés erősítése is szükséges. A 2004 és 2020 között megítélt európai uniós turisztikai fejlesztési források alapján a legtöbb pénzt, több mint 14,4 milliárd forintot, Pécs városa kapta, míg a térség további 21 településére összesen 12,6 milliárd forint érkezett. A fejlesztési források hatékonyabb és megfontolt elosztása is kulcsfontosságú lenne a térség kiegyensúlyozott fejlődése érdekében.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-23-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti és Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Felhasznált irodalom

- AUBERT A. (2011a): Turisztikai régiók helyzete a területfejlesztésben. In: Dávid L. (szerk.): *Magyarország turisztikai régiói*. „Komplex megközelítésű digitális tananyagfejlesztés a közgazdaságtudományi képzési terület turizmus alap- és mesterszakjaihoz” TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0051. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. pp. 22–26.
- AUBERT A. (2011b): A turizmus területi lehatárolásának kérdései. In: Dávid L. (szerk.): *Magyarország turisztikai régiói*. „Komplex megközelítésű digitális tananyagfejlesztés a közgazdaságtudományi képzési terület turizmus alap- és mesterszakjaihoz” TÁMOP-4.1.2-08/1/A-2009-0051. Pécsi Tudományegyetem, Pécs. pp. 1–17.
- AUBERT A. – BARCZA A. – GONDA T. – HORVÁTH Z. – PÁLFI A. (2017): Paradigmaváltás(ok) a magyarországi turisztikai desztinációk fejlesztésében és menedzselésében. *Turizmus Bulletin*. 17(1-2). pp. 15–25. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2017v17n1-2.2>
- AUBERT A. – SZABÓ G. (2007): *A Dél-Dunántúli régió turisztikai magterületeinek lehatárolása*. Xellum Kft., Budapest.
- BEDNARSKA, M. A. (2013): Quality of Work Life in Tourism-Implications for Competitive Advantage of the Tourism Industry. *Journal of Travel & Tourism Research*. 13(1/2). pp. 1–17.
- BUJDOSÓ Z. – GYURKÓ Á. – BENKŐ B. (2019): Tourism development in Hungary on the example of Northern Hungary Region. *Folia Geographica*. 61(2). pp. 86–103.
- DÁVID L. – BUJDOSÓ Z. – PATKÓS CS. (2003): A turizmus hatásai és jelentősége a területfejlesztésben. In: Süli-Zakar I. (szerk.): *A terület- és településfejlesztés alapjai*. Dialog Campus Kiadó, Budapest-Pécs. pp. 431–451.
- FEKETE-FÁBIÁN ZS. – JÁNOSI D. (2022): A 2008. és a 2020. évi válság hatása a hazai munkaerőpiacra és turizmusra. *Területi Statisztika*. 62(2). pp. 135–165. <https://doi.org/10.15196/TS620201>
- FEKETE-FROJIMOVICS ZS. – CSILLAG S. – FARKAS J. (2024): A Covid19-pandémia hatása a fogyatékossgal élő emberek foglalkoztatására a vendéglátásban: Tétlenség vagy reziliens építkezés? *Turizmus Bulletin*. 24(1). pp. 24–32. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2024v24n1.3>
- FÍNTÍNERU, A. – FÍNTÍNERU, G. – SMEDESCU, D. I. (2014): Analysis of top destinations in tourism, according to volume of receipts during 2001-2011. *Scientific Papers Series. Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*. 14(2). pp. 119–122.
- FOTIADIS A. – POLYZOS S. – HUAN T-C. (2021): The good, the bad and the ugly on COVID-19 tourism recovery. *Annals of Tourism Research*. 87(3). pp. 103–117. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.103117>
- GÖSSLING S. – SCOTT D. – HALL M. (2020): Pandemics, tourism and global change: a rapid assessment of COVID-19. *Journal of Sustainable Tourism*. 29(1). pp. 1–20. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1758708>
- GYURKÓ Á. (2020): *Az Észak-Magyarország statisztikai régió idegenforgalmi térszerkezetének általános jellemzői és változásai az európai uniós turizmusfejlesztési források tükrében 2004-2019 között*. Doktori (Ph.D) értekezés. Debreceni Egyetem, Debrecen.
- GYURKÓ Á. – BUJDOSÓ Z. (2017): Turisztikai magterületek lehatárolása az Észak-Magyarország régióban. *Acta Carolus Robertus*. 7(2). pp. 67–88.
- HERNÁNDEZ-MARTÍN, R. – SIMANCAS-CRUZ, M. R. – GONZÁLEZ-YANES, J. A. – RODRÍGUEZ-RODRÍGUEZ, Y. – GARCÍA-CRUZ, J. I. – GONZÁLEZ-MORA, Y. M. (2016): Identifying micro-destinations and providing

- statistical information: a pilot study in the Canary Islands. *Current Issues in Tourism*. 19(8). pp. 771–790. <https://doi.org/10.1080/13683500.2014.916657>
- HORVÁTH Z. – PÁLFI A. – AUBERT A. (2018): A desztinációfejlesztés hangsúlyainak változása a Balaton turisztikai régióban. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 3(3). pp. 44–56.
- JÓVÉRV. – BAGDIR. – KÓRÓDIM. (2019): Desztinációk ismertségének vizsgálata a lehatárolás összefüggéseiben. *Economica*. 10(1). pp. 8–12. <https://doi.org/10.47282/ECONOMICA/2019/10/1/4114>
- KOVÁCS D. – HORECZKI R. (2023): Új jelenségek a baranyai gasztronómiában. Születőben a Mecsek-Völgyesség–Hegyhat gasztrotérség? *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 8(3). pp. 54–69. <https://doi.org/10.15170/TVT.2023.08.03.04>.
- KOVÁCS E. – KISS K. (2018): *Turisztikai trendek*. Akadémiai Kiadó, Budapest. pp. 1–33.
- KOVÁCS L. – KELLER K. – TÓTH-KASZÁS N. – SZŐKE V. (2021): A Covid19-járvány hatása egyes turisztikai szolgáltatók működésére: azonnali válaszok és megoldások. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 6(2). pp. 6–24. <https://doi.org/10.15170/TVT.2021.06.02>
- KUPI M. – SZEMERÉDI E. (2022): A magyarok környezettudatos utazással kapcsolatos attitűdjének és egyes magatartásformáinak vizsgálata a Covid-19 járvány tükrében. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 7(2). pp. 49–71. <https://doi.org/10.15170/TVT.2022.07.02.04>.
- MÉSZÁROS B. – ALPEK B. L. (2020): A Dél-Dunántúli Régió imázsa és márka elemei, vendégekorfelmérés tükrében. In: Aubert A. – Mókusné P. A. – Nod G. (szerk.): *Esettanulmányok a Dél-Dunántúli Turisztikai Régióból*. Pécs: PTE TTK Földrajzi Intézet Turizmus Tanszék. pp. 99–114.
- MICHALKÓ G. (2023): *A turizmus esszenciája*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MICHALKÓ G. (2020): A biztonság szerepe a turizmus rendszerében. In: Michalkó G. – Németh J. – Ritecz Gy. (szerk.): *Turizmusbiztonság*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, pp. 15–28.
- MICHALKÓ G. (2016): *Turizmológia – Elméleti alapok*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MTÜ (2014): *Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030*. Budapest.
- NOD G. – MÓKUSNÉ PÁLFI A. – AUBERT A. (2021): Kispadra ültetett desztinációmenedzsment a pandémia félidejében(?). *Turizmus Bulletin*. 21(2). pp. 43–54. <https://doi.org/10.14267/TURBULL.2021v21n2.5>
- PALKOVICS K. (2022): A turizmus és a gazdaság alakulása Magyarországon és az Európai Unióban a Covid-19 árnyékában. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 7(3). pp. 76–89. <https://doi.org/10.15170/TVT.2022.07.03.06>
- RODRÍGUEZ-RODRÍGUEZ, Y. – HERNÁNDEZ-MARTÍN, R. (2020): Expert Consensus Versus Statistical Techniques in the Delimitation of Tourism Destinations. *Sustainability*. 12(6). 2540. <https://doi.org/10.3390/su12062540>
- ROMAN, M. – ROMAN, M. – NIEDZIÓŁKA, A. (2020): Spatial Diversity of Tourism in the Countries of the European Union. *Sustainability*. 12(7). 2713. <https://doi.org/10.3390/su12072713>
- SPIEGLER P. – NAGY D. – EGYED I. (2023): Opportunities for the touristic utilization of heritage values in Baranya county along the Croatian-Hungarian border/Az örökségi értékek turisztikai hasznosításának lehetőségei Baranyában a horvát–magyar határ mentén. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 8(3). pp. 99–117. <https://doi.org/10.15170/TVT.2023.08.03.07>
- SZABADOS Y. – MERZA P. (2023): A hozzáférhető turizmus – kitekintő Baranya vármegye turisztikai kínálatának elérhetőségére. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 8(4). pp. 49–62. <https://doi.org/10.15170/TVT.2023.08.04.03>
- SZABÓ A. (2023): A turisztikai térségek jelene és jövője. A Pécs-Villány turisztikai térség esettanulmánya. *Területfejlesztés és Innováció*. 16(1). pp. 47–58. <https://doi.org/10.15170/terinfo.2023.16.01.05>
- VÉGI S. (2021): Magyarország járási szintű turisztikai centrumtérsegeinek lehatárolása és hazánk kiemelt turisztikai térségeivel történő összevetése térökonometriai módszerekkel. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*. 6(3). pp. 44–58. <https://doi.org/10.15170/TVT.2021.06.03.03>

Internetes források

- KSH (2019): *Helyzetkép a turizmus, vendéglátás ágazatról, 2019*. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/jeltur/2019/index.html#%20terletisszehasonlts> Letöltve: 2023. november 15.
- KSH (2024): *Tájékoztatósi Adatbázis*. <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> Letöltve: 2024. március 22.